

GRAFIČKI FAKULTET U ZAGREBU

PLAVI JAHAIČ

SEMINARSKI RAD

Kolegij: Likovno grafička kultura 2

Usmjerenje: Dizajn grafičkih proizvoda

Mentor: dr. art. Vanda Jurković

Studentica: Una Ižaković

Zagreb, 2024.g.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	3
1.1 OSNIVANJE.....	3
2. KARAKTERISTIKE.....	3
3. UMJETNICI I RADOVI.....	4
3.1 IZLOŽBE.....	5
4. UTJECAJ.....	8
5. ZAKLJUČAK.....	9
6. LITERATURA.....	10

1. UVOD

Der Blaue Reiter odnosno Plavi jahač bio je umjetnički pokret koji je djelovao u Njemačkoj između 1911. i 1914. godine, sve do izbijanja Prvog svjetskog rata. Osnovali su ga Vasilij Kandinski i Franc Mark, a uključivao je i druge umjetnike. Pokret ovih pridruženih umjetnika bio je romantizirana i idealizirana sastavnica njemačkog ekspresionizma. Pokret je započeo izdavanjem istoimenog almanah kojega su 1912. godine u Munchenu objavili Kandinski i Marc. Almanah je ime dobio po istoimenoj slici Vasilija Kandinskog iz 1903. „Plavi jahač“. On simbolizira novi, produhovljeni pogled na umjetnost što simbolizira i plava boja u imenu pokreta, koja se smatra bojom duhovnosti. Osim izdavača neki od autora almanaha su i Kubin, Macke, Burlik te jedan od nekolicine skladatelja, Schonbreg. Njihova primarna nakana bila je slobodno okupljanje istomišljenika bez pritiska određenih pravila i programa. Vjerovali su da se u umjetnosti važnije fokusirati na duhovnost i emocionalnu kvalitetu umjesto baviti se repliciranjem prirode i stvarnog života. Cilj im je bio postići ravnopravnost svih umjetničkih pravaca i prigriliti njihovu raznolikost. Pripadnici ove grupe istraživali su nove mogućnosti te samim time težili apstrakciji. Eksperimentirali su naglašavanjem oblik i boja te je njihovo poimanje umjetnosti bilo intelektualne i spiritualne prirode. Sukladno svojim uvjerenjima, bili su otvoreni i prema ostalim umjetničkim pravcima i stilovima, pa tako i narodnoj umjetnosti različitih zemlja svijeta. Glavne karakteristike ovog pokreta su ekspresionizam, apstrakcija te multidisciplinarni pristup.

1.1 OSNIVANJE

Osnivanje ovoga pokreta nastalo je kao reakcija na ograničene norme u umjetnosti tih vremena. Kandinski i Mark bili su uvjerenja da se umjetnost treba razvijati izvan tradicionalnih okvira te da se ne smije limitirati samo na oponašanje stvarnosti. U svom manifestu „O duhovnom u umjetnosti“, Kandinski je zagovarao ideju boje imaju izravan utjecaj na emocije promatrača. Njihova preteča bila je NKVM – Udruga novih umjetnika Munchen koji je suosnovan 1909. godine. Kandinski je kao prvi predsjednik udruge održavao izložbe 1909. i 1910. godine. 1911. godine, kada je Plavi jahač imao svoju prvu vlastitu izložbu, došlo je do mnogih prepirki i nesuglasica u udruzi vezano za kršenje normi radova Kandinskog i njihove pretjerane apstrakcije. Tako se Plavi jahač odlučio odcijepiti od NKVM-a te održavati vlastite, vrlo uspješne izložbe. Marc i Kandinski nisu htjeli stvoriti novo organizirano udruženje sa propisanim pravilima ili propagirati određeni umjetnički pravac, već su stvorili spoj različitih umjetničkih izričaja. Umjetnici, članovi Plavog jahača, zalagali su se za promicanje moderne umjetnosti, povezanost glazbe i likovne umjetnosti, spontani pristup slikanju te simboličke asocijacije boja sa duhovnosti i pobuđivanjem emocija. Dijelili su mnoge svjetonazore pa tako i interes za srednjovjekovnom umjetnosti, primitivnoj umjetnosti kao i za suvremeni, apstraktni umjetnički izričaj.

2. KARAKTERISTIKE

Najvažnija obilježja rada Der Blaue Reitera su sveprisutni ekspresionizam, apstrakcija te multidisciplinarni pristup. Pokret je ekspresionizmom težio izražavanju subjektivnosti emocija te unutrašnjim emocijama umjetnika. Ekspresionistička obilježja bila su primjetna u radu svih umjetnika. Svi članovi razvili su svoje jedinstvene stilove unutar okvira apstraktne umjetnosti.

Na primjer, Kandinski je istraživao sinesteziju i apstraktne kompozicije, dok su drugi kombinirali apstraktne forme sa dječjim crtežima i simbolizmom te geometrijske oblike i ekspresivnost. Umjetnici su također često koristili i apstraktne forme te jarke i intenzivne boje kojima su prenosili emocije, i simbolizmom boja, pokušali prenijeti poruke. Kako su umjetnici bili otvorenog duha, za ovaj pokret je karakteristična i multidisciplinarnost. Njegovi članovi nisu se ograničavali samo na slikarstvo već su istraživali različite umjetničke discipline. To je uključivalo glazbu, književnost i filozofiju. Vjerovali su da različiti umjetnički mediji mogu utjecati jedni na druge. Tako su u Der Blaue Reiter često bili uključeni radovi spojenih vizualnih i glazbenih elemenata te su tako činili svoju umjetnost puno kompleksnijom i dali joj novu dimenziju. Također, u prvoj su izložbi osim vlastitih članova bili predstavljeni i radovi drugih umjetnika kao što su Henri Matisse, Robert Delaunay i Henri Rousseau, čime je izražena njihova otvorenost prema drugim umjetničkim strujama.

3. UMJETNICI I RADOVI

Ključni članovi ovoga pokreta, no ne i jedini, bili su Vasilij Kandinski, Franc Mark i Paul Klee. Niti jedan od njih nije bio apstraktni umjetnik već su svoje duhovno nadahnuće spajali sa fovizmom i impresionizmom. Vasilij Kandinski smatra se jednim od začetnika apstraktne umjetnosti. Njegovo je uvjerenje bilo da likovni elementi poput boje i forme imaju sposobnost djelovanja na dušu. Tako njegova dijela kao što je npr. „Kompozicija VII“ približavaju njegovu teoriju.

Franc Mark bio je poznat po svojim slikama životinja u kojima je koristio boje kako bi izrazio emociju i duhovnu kvalitetu. Njegova slika „Plavi Konj“ jedna je od njih te simbolizira nevinost i snagu prirode.

Jedinstvenost dijela Paula Kleea činilo je kombiniranje elemenata kubizma, ekspresionizma i primitivizma u svojim radovima. Također posvetio se istraživanju veza između muzike i vizualne umjetnosti. Jedna je od njegovih najpoznatijih slika pod nazivom „Dvorac i sunce“.

3.1 IZLOŽBE

1911. i 1912. Njemačku su obišle izložbe Plavog jahača. Iako su bili kratkoga vijeka imali su opsežnu zbirku slika koje su bile izložene u Munchenu. Prva izložba se održala od prosinca 1911. do siječnja 1912. Ova izložba nije se zadržala samo u Njemačkoj već je proputovala cijelu Europu. Budimpešta, Hagen, Oslo i Helsinkij bili su jedni od gradova koje je posjetila ova izložba.

Wladimir Burljuk: *Die Bäume*, 1911

August Macke: *Indianer auf Pferden*, 1911

Henri Rousseau: *Der Hühnerhof*, 1896/98

Franz Marc: *Affenfries*, 1911

Robert Delaunay: *Saint-Séverin Nr. 1*, 1909

Druga se izložba, 12. veljače do 18. ožujka 1912. godine, održala u Munchenu te je isključivo prikazivala radove na papiru kao što su akvareli, bakropisi, crteži i drvorezi. Uz izložbe je često bila uključena i izabrana glazba tog vremena. Izložena su 43 djela navedena u katalogu te najmanje još 5 drugih djela izvan kataloga. Almanah *Plavog jahača* također je objavljen početkom 1912. Njegov sadržaj je uključivao Marcov esej pod nazivom „Duhovno blago“ koji je bio ilustriran dječjim crtežima te drvorezima i slikama inspiriranih umjetnošću iz raznih krajeva svijeta, a tako i radovi drugih poznatih umjetnika kao što je npr. *Žena s mandolinom za klavirom* Pabla Picassa. Primjeri slika uključenih u katalog.

August Macke: *Der Sturm*, 1911

Hans Baldung: Holzschnitt, 1534, im Almanach Nr. 56

Wassily Kandinsky: *Der Bogenschütze*, 1909

Henri Rousseau: *Portrait de femme*, 1895

Wilhelm Morgner: *Der Ziegelbäcker* Kohlezeichnung, 1911

Eugen von Kahler: *Liebesgarten*, 1910/11

Franz Marc: *Der Stier*, 1911

Kao naslovna strana almanaha koristio se drvorez Kandinskog iz 1911.

4. UTJECAJ

Der Blaue Reiter imao je značajan utjecaj na razvoj moderne i apstraktne umjetnosti. Iako je sam pokret trajao kratko njegovi članovi su postavili temelje za razvoj apstraktne umjetnosti i ekspresionizma. Zbog ratnih okolnosti i smrti nekih članova, kao što su Mark i Macke tijekom Prvog svjetskog rata, pokret je došao do kraja iako su ideje i principi nastavili inspirirati nove umjetnike 20. stoljeća i kasnije. Tako su neki umjetnici Plavog jahača kao što su Kandinsky, Klee i Alexej von Jawlensky zajedno sa Gelke Scheyer osnovali izložbenu skupinu pod nazivom „Die Blaue Vier“, ili Plava četvorka, 1924. godine, kao podsjetnik na Blaue Reitera. Također, ideje Plavog jahača nakon rata prihvaća i Bauhaus kao i mnogi drugi apstraktni smjerovi umjetnosti i avangardni pokreti u Europi i Americi. Vasilij Kandinski je kasnije postao i profesor u Bauhausu, slavnoj školi umjetnosti, dizajna i arhitekture. Reakcije na ovaj novi stil umjetnosti nisu odmah bile najbolje. Suvremena publika i likovni kritičari nisu rezonirali sa ovim novim slikarskim izričajem. Kritike su bile podvojene, tako je na primjer Anton von Wermer, direktor Berlinske umjetničke akademije, opisao Plavog jahača kao predmet za psihijatrijsko istraživanje. Dok je, s druge strane, povjesničar umjetnosti Hans Tietze formirao svoje mišljenje o Plavom jahaču na pozitivniji način te je napisao kako oponašanje prirode i fokusiranje na stvarnost nisu zadaće umjetnosti.

5. ZAKLJUČAK

Kraj plavog jahača krenuo je sve većim nesuglasticama među članovima te početkom Prvog svjetskog rata 1914. Nakon rata nije bilo novih izdanja jer je Kandinski odbijao raditi sam nakon što mu je prijatelj Marc poginuo u ratu. Tako je Plavi jahač završio u skladu svoga rada, duboko vezan za moć umjetnosti i duhovne emocije. Njihov rad bio je eksperimentalan, avangardan te stoga i često provokativan, postavljajući pitanja o samoj prirodi umjetnosti i njenoj ulozi u društvu. Der Blaue Reiter bio je mnogo više od umjetničkog pokreta, bio je filozofski i duhovni pokret koji je pokazao dublje značenje umjetnosti u ljudskim životima. Tjera ljude na propitkivanje kako o samom smislu umjetnosti tako i djelima koje gledaju kao objektivni promatrači sa svojim subjektivnim unutarnjim emocionalnim procesima. Njegovi članovi i osnivatelji Vasilij Kandinski i Franc Mark, od početka su vjerovali da umjetnost može i treba izražavati unutrašnje duhovne i emocionalne aspekte promatrača. Koristili su apstrakciju i ekspresionizam kao alat za postizanje tih uvjerenja. Iako je kao pokret kratko trajao, ostavo je veliki utjecaj kao umjetnički pravac na osnovu kojega se i dalje razvija i ugledava apstraktna umjetnost. Plavi jahač nije samo bio skupina slikara i umjetnika već i pokret koji je promovirao slobodu stvaranja, kreativnosti i duboku emocionalnu povezanost s umjetnošću. Inspiriraju nove generacije umjetnika da istražuju svoje granice te svoja uvjerenja i dovedu ih do cilja. Podsjećaju nas na moć umjetnosti koja oblikuje našu percepciju svijeta i naše vlastite kreativne svjetove.

6. LITERATURA

Blaue Reiter, Der - Hrvatska enciklopedija-

<https://www.enciklopedija.hr/clanak/blaue-reiter-der>

Plavi jahač – Wikipedia-

https://bs.wikipedia.org/wiki/Plavi_jaha%C4%8D

Der Blaue Reiter – Wikipedia-

https://en.wikipedia.org/wiki/Der_Blaue_Reiter

Plavi jahač - Umetnost se ne oblikuje prema prirodi već od sopstvenih elemenata [Slikari svijeta – Kandinski, Kle] – Fenomeni-

<https://fenomeni.me/plavi-jahac-umetnost-se-ne-oblikuje-prema-prirodi-vec-od-sopstvenih-elemenata-slikari-svijeta-kandinski-kle/>

Ekspresionizam: 10 simboličnih slika i njihovi umjetnici-

<https://moderna-galerija.hr/ekspresionizam-10-simbolicnih-slika/>

Der Blaue Reiter Movement Overview | TheArtStory-

<https://www.theartstory.org/movement/der-blaue-reiter/>

The Guggenheim Museums and Foundation-

<https://www.guggenheim.org/artwork/movement/der-blaue-reiter>

Ken Kiff | MoMA- <https://www.moma.org/artists/3092>